

כב

וְנִלְכֹּד אֶת כָּל עָרָיו בְּעֵת הַהִיא לֹא הִיְתָה קָרְיָה אֲשֶׁר לֹא
 לְקַחְנוּ מֵאֲתָם (ג, ד)

מלשון הכתוב משמע, ש"קרייה" אינה זהה ל"עיר"⁷⁸; וזהו שמחדש הכתוב, שלא זו בלבד שבני-ישראל לכדו את כל עריו של עוג מלך הבשן, אלא הם לכדו אף את הקריות ("לא היתה קרייה אשר לא לקחנו מאתם")⁷⁹.

ביאור הדברים:

בספר "ערכי הכינויים"⁸⁰ מוסבר ההבדל בין "עיר" ל"קרייה" כך: ההגדרה "עיר" מתייחסת למקום כשלעצמו, בין אם הוא מאוכלס בתושבים ובין אם לאו; "קרייה", לעומת זאת, היא כינוי לעיר מאוכלסת ושוקקת חיים, כלשון הכתוב⁸¹ "מדוע קול הקרייה הומה".

לפי הסבר זה נוכל להבין את כוונת הכתוב כאן:

"עיר" עשויה להיות מקום מיושב באורח חלקי בלבד, או שתושביו נמצאים בו בדרך עראי בלבד; תושביה של עיר כזו אינם נחשבים לציבור מאוחד, אלא לאוסף של תושבים בודדים שהתגלגלו במקרה למקום אחד. לעומת זאת, כשמדובר ב"קרייה" – עיר מלאה ומיושבת בדרך קבע, בעלת מבנה חברתי יציב ומלוכד – תושביה אינם אוסף תושבים בודדים בלבד, אלא הם נחשבים ציבור – גוף מאוחד, המאגד בתוכו את כלל תושבי העיר.

78. יש שפירשו (ראה צפנת פענח מסעי לה, יא; מלבי"ם שם), ש"קרייה" היא עיר מוקפת חומה. אבל בענייננו אין הדברים מסתברים, שהרי החלוקה בין ערים פרוזות לערים מוקפות חומה מופיעה בפסוק הבא ("כל אלה ערים בצורות חומה גבוהה דלתיים ובריה, לבד מערי הפרזי הרבה מאוד"), ואין זה מתקבל על הדעת שהחלוקה שבפסוק זה זהה לחלוקה שבפסוק הבא.

79. ובדומה לכך מצינו במלחמת סיחון (לעיל ב, לד-לו): "ונלכוד את כל עריו בעת ההיא.. לא היתה קרייה אשר שגבה ממנו".

80. לבעל סדר הדורות, מערכת "עיר". וראה גם אור התורה פרשת חוקת (במדבר כרך ו) ע' א'תתק.

81. מלכים א א, מא. וראה המאור בתורה לספר במדבר ע' תקנח.

מכך נובעת המסקנה שכיבושה של "קרייה" קשה יותר מכיבושה של "עיר" – שכן ב"קרייה" ישנו ציבור מאוחד, ואחדות זו מספקת הגנה רוחנית לתושבי המקום⁸² (כפי שמצינו בדברי חז"ל⁸³, שאפילו כשמדובר בעובדי עבודה זרה – אם שוררים ביניהם שלום ואחדות, "כביכול אין השטן נוגע בהם"⁸⁴).

וזוהי, איפוא, כוונת הכתוב כאן: לא זו בלבד שבני-ישראל כבשו את הערים, אלא אפילו הקריות – הערים המאוכלסות והמלוכדות, שעמדה להן ההגנה הרוחנית של האחדות – לא עמדו בפני בני-ישראל.

(לקוטי שיחות חכ"ט ע' 1 ואילך)

כג

חֲלוּצִים תַּעֲבְרוּ לְפָנֵי אֶחֱיָכֶם (ג, יח)

"הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה, לפי שהיו גיבורים, ואוייבים נופלים לפניהם, שנאמר 'וטרף זרוע אף קדקוד'" (רש"י)

יש לשאול: לשם מה מוסיף רש"י את המלים "ואוייבים נופלים לפניהם" – והרי מובן מאליו שחשיבותם של הגיבורים במלחמה היא בכך שהם מנצחים את האוייב⁸⁵?

ויש לומר, שבהוספת מלים אלה מיישב רש"י קושי כללי בעניין זה:

שבט גד, עם כל גבורתו, לא היה הגיבור מבין השבטים; תואר זה

82. ראה באריכות תורת חיים נח עג, ג ואילך.

83. ספרי נשא ו, כו; במדבר רבה פי"א, ז; בראשית רבה פל"ח, ו; ועוד.

84. וכפי שמצינו (הובא גם בפרש"י נח יא, ט) בעניין ההבדל בין דור ההפלגה לדור המבול, שדור המבול אבדו מן העולם מכיוון שהיתה מריבה ביניהם, ואילו דור ההפלגה "היו נוהגים אהבה ורעות ביניהם", ולכן נענשו בעונש קל יותר.

85. ואכן, בפירושו בפרשת מטות (לב, יז) כתב רש"י בקיצור: "שגיבורים היו", ולא הוסיף את המלים "ואוייבים נופלים לפניהם".